

— EEN KIJKJE IN DE SCHRIJVERSKEUKEN —

HOEKSTEEN STRUCTUUR

S03 – Structuur – Save the Cat

Vijftien mijlpalen die van een manuscript hapklare brokken maken.

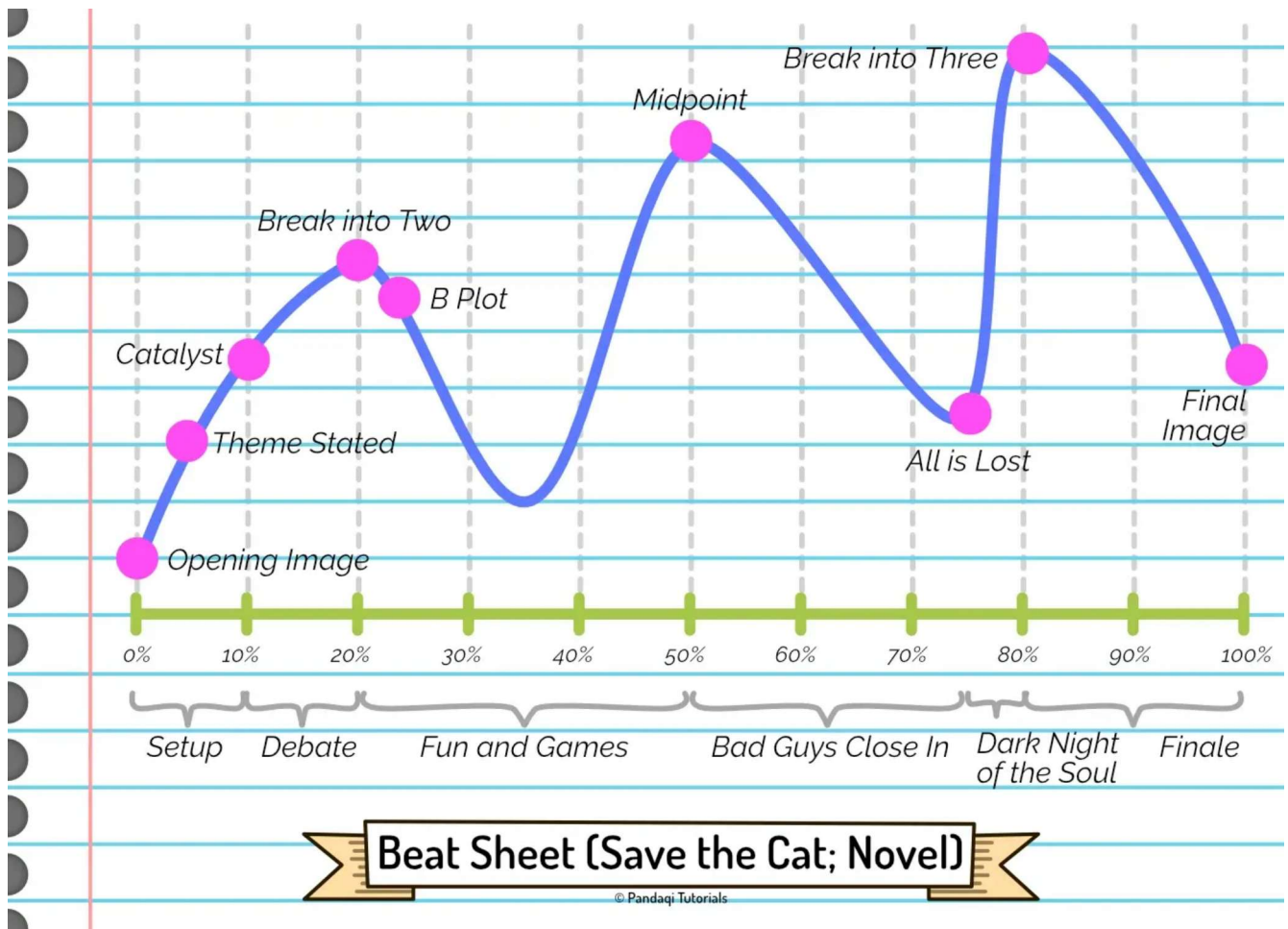
Dit is onderdeel van de set praktische schrijfhulp van auteur Jurjen Biesbroek – laagdrempelig gereedschap voor beginnende schrijvers, oorspronkelijk bedoeld als zelfhulp voor zijn eigen schrijfontwikkeling.

01 Theorie: van drie akten naar vijftien beats

Het derde bekende hulpmiddel dat ik wil bespreken is: Save the Cat.

Save the Cat is een verhaalstructuur van vijftien beats, ontwikkeld door scenarioschrijver Blake Snyder en gepubliceerd in 2005 in *Save the Cat! The Last Book on Screenwriting You'll Ever Need*. Schrijfster Jessica Brody vertaalde de methode later naar de roman in *Save the Cat! Writes a Novel*. De naam verwijst naar Snyders eigen regel: geef je hoofdpersoon vroeg in het verhaal een moment waarop hij iets sympathieks doet, zodat de lezer meteen voor hem gaat.

Save the Cat is in essentie de drie-aktenstructuur (zie hoeksteen S1) met veel meer detail: waar de 3-act structure acht kernmomenten onderscheidt, splitst Save the Cat dezelfde reis op in vijftien specifieke, benoemde beats. Een beat is een functioneel moment, sommige beats vullen een enkele dialoogregel, andere een volledige scène, weer andere een heel gedeelte van meerdere hoofdstukken. Ook dit schema is bedoeld als diagnostisch hulpmiddel, zeker niet als dwingende blauwdruk. Laat je verhaal nooit in een keurslijf persen waar jezelf niet makkelijk mee overweg kan, maar kijk naar wat je bruikbaar vindt, zeker als je houvast mist in je schrijfproces.

Bron: Pandaqi Tutorials — de vijftien beats uitgezet tegen het procentagemodel.

De 3-akten structuur gaat uit van drie delen waarvan het begin en het einde ongeveer 25% beslaan en het midden 50%. In dit schema zie je een stringentere indeling per 10%.

Hoe kom je nou aan 15 beats? Er staan negen beats vermeld als roze plotpunten in de grafiek en nog eens zes beats in de grijze accolades aan de onderzijde. Dat zijn dus de langere onderdelen.

Hieronder loop ik de vijftien beats één voor één langs, met per beat wederom dezelfde opbouw als de andere hoekstenen. Als doorlopend voorbeeld gebruik ik opnieuw de Koude Oorlog-lijn van Benedict en Lila uit mijn boek 'Het Algoritme van Verraad'.

AKTE 1 — DE OPZET (BEATS 1-6, ONGEVEER DE EERSTE 25%)

1. Opening Image

Een openingsbeeld dat de toon en de beginsituatie van je verhaal vastlegt — een momentopname die later, in het slotbeeld, zijn spiegelbeeld krijgt.

Het gaat er hier weer om dat de wereld wordt vastgelegd zoals die eruitziet vóór alles verandert. Het Parijse café, Benedict die voor de derde keer zijn positie controleert. Dat beeld dat de waakzaamheid van Benedict toont als levensstijl, nog voor er iets gebeurt.

Dit beeld toont alleen de sfeer en inhoud van de wereld waarin Benedict zich op zijn gemak voelt. 'Op zijn gemak' klinkt misschien vreemd in dit geval, maar Benedict voelt zich zelfverzekerd in deze situatie. Voor hem vormt deze wereld zijn gewone bekende omstandigheid waarin hij is getraind en zich thuis voelt.

2. Theme Stated

Een terloopse zin, meestal van een ander personage, die de thematische les van het verhaal benoemt — een les die de hoofdpersoon op dit moment nog niet volledig begrijpt.

Iemand — een collega, een meerdere — zegt tegen Benedict iets als: "Vertrouwen is een luxe die wij ons niet kunnen veroorloven." Benedict knikt instemmend, zonder te beseffen dat het hele boek juist zal draaien om de vraag of dat waar is.

Dat betekent dat je als schrijver het thema van je boek al scherp moet hebben. Als je thema is gewijzigd of genuanceerd gedurende het schrijfproces, dan moet je een dergelijke zin uiteraard heroverwegen. Dat deze zin er ooit toe gaat doen is overigens nu niet van belang. Zowel het personage als de lezer mogen hem op dit moment prima als terloops beschouwen.

3. Set-Up

De introductie van de hoofdpersoon, zijn wereld en zijn gebrek.

Benedicts persoonlijke geschiedenis doet er nu nog niet toe. Wel de relevante punten die zijn wereld vormen. Dus zijn huidige leven als geoefend, emotioneel vakman — zijn regels, zijn discipline, en de eerste subtiele hint dat die discipline hem iets kost. Dit komt overeen met het eerste verhaalelement uit de drie-aktenstructuur, maar Save the Cat vraagt om meer specifieke, herhaalbare details zoals gewoontes die je later kunt doorbreken.

Ken je personage nu al meer dan oppervlakkig want je moet nu al weten welke gewoontes en aannames van Benedict later op de proef gesteld gaan worden. Plant ze hier bewust, ook al lijken ze nu neutraal. Zoals gezegd hoeft je hier nog niet te vertellen waarom deze gewoontes ontstonden, en wat ze hem in het verleden hebben gekost.

4. Catalyst

Het aanleidinggevend incident: de gebeurtenis die de oude wereld onherroepelijk verstoort.

De lezer weet nu wie Benedict is en wat zijn vertrouwde wereld inhoudt.

De eerste, schijnbaar toevallige ontmoeting met Lila in het café, is de katalysator.

Vergelijk dit met het inciting incident uit de drie-aktenstructuur. Bij Save the Cat wordt echter één duidelijk aanwijsbaar moment gevraagd, geen sluipende verandering.

Dat deze ontmoeting verre van toevallig is — jij weet als schrijver al dat Lila hem observeert, ook al beseft Benedict dat nog niet — moet jij als schrijver al in je hoofd hebben. Wat Lila's ware motief voor de ontmoeting is, dat mag hier nog achterwege blijven.

5. Debate

De hoofdpersoon aarzelt: moet hij de uitdaging aangaan?

Dat er iets is veranderd sinds de ontmoeting is nu helder, ook voor de hoofdpersoon zelf. Benedict overtuigt zichzelf dat verder contact met Lila puur beroepsmatig is — een kans om inlichtingen te winnen, niets meer. Dit is uitgebreider dan de "bedenkingen" uit de drie-aktenstructuur: Save the Cat geeft dit stadium bewust meer ruimte (tot 25% van het boek), juist omdat oprechte en diepe aarzeling geloofwaardigheid geeft aan wat volgt.

Wat je hier als schrijver al moet weten is de precieze redenering waarmee Benedict zichzelf voor de gek houdt, zodat die redenering later ook echt kan instorten.

6. Break into Two

De hoofdpersoon neemt de beslissing en stapt de nieuwe wereld in — het einde van akte één.

Benedict zoekt Lila herhaaldelijk op, ze vinden excuses om samen te zijn, vermommen zichzelf om anderen om de tuin te leiden. Ze nemen steeds grotere risico's in de wetenschap dat het eigenlijk onmogelijk is. In mijn boek is het een langzaam overgeven

en een lang twijfelen, want de prijs is dood gevonden worden in de Seine. Dit komt overeen met de "eerste clue" uit de drie-aktenstructuur.

Na de bijna ontdekking van hun relatie, is er geen weg terug — zorg dat je weet welke koers Benedict nu definitief inslaat.

AKTE 2, EERSTE HELFT (BEATS 7–9, ONGEVEER 25–55%)

7. B Story

Een subplot begint, vaak met een personage dat de innerlijke transformatie van de hoofdpersoon ondersteunt.

Een vertrouweling ziet de groeiende onzekerheid en de verandering in Benedict zonder de volledige waarheid te kennen. Deze rol wordt gespeeld door Henri, zijn ogen en oren in de stad, lid van de CIA. Dit vormt feitelijk een waarschuwing. De lezer merkt dit op, maar misschien de hoofdpersoon nog niet.

8. Fun and Games

De belofte van het uitgangspunt wordt waargemaakt — het gedeelte waar lezers voor kwamen.

Benedict en Lila spelen een gevaarlijk, aantrekkelijk spel. Ze hebben een nieuwe status bereikt, bouwen daar op voort en dat lijkt onbedreigd te kunnen voortbestaan. Dit gedeelte bevat onder andere het gemaskerde bal in Wenen, de dans zonder muziek in de crypte en meer momenten in de bibliotheek. Voor deze roman is dit het sluwe, verleidelijke kat-en-muisspel waar het om draait.

Dit gedeelte moet, ondanks de naam, wél degelijk conflict bevatten — hier is dat de voortdurende spanning tussen professionele afstand en persoonlijke aantrekkingskracht.

9. Midpoint

Een cruciaal keerpunt: de inzet gaat omhoog, de hoofdpersoon verschuift van reactief naar proactief.

De opgebouwde intimiteit tussen Benedict en Lila leidt tot een geplande nacht samen. Dit komt overeen met de tweede clue uit de drie-aktenstructuur: het moment van verbondenheid dat abrupt wordt onderbroken door een politiesirene. Vanaf hier kan geen van beiden nog doen alsof er niets is veranderd.

Beide personages moeten na dit punt actiever hun eigen koers gaan bepalen, in plaats van op gebeurtenissen te reageren. De reactie van hun superieuren op deze verschuiving kan niet uitblijven.

AKTE 2, TWEEDE HELFT (BEATS 10–12, ONGEVEER 55–85%)

10. Bad Guys Close In

De druk van de tegenstander, extern of intern, neemt toe.

Benedict en Lila zijn kwetsbaarder geworden. Maar we weten nog niet precies of hun superieuren al vermoeden hoe ver het werkelijk is gegaan.

Hun superieuren beginnen wel argwaan te krijgen. Kuznetsov en Blackwood, elk vanuit hun eigen kant, scherpen het toezicht aan. Dit dekt zowel het tweede als het derde obstakel uit de drie-aktenstructuur, maar Save the Cat benadrukt hier vooral de opbouw van externe dreiging, niet alleen losse tegenslagen.

11. All Is Lost

Het dieptepunt: het doel lijkt onbereikbaar.

De druk is ondraaglijk is geworden of de uitdagingen zijn onmogelijk groot. In mijn boek vertaalt dat zich als het volgende. Door de opdracht die de spionnen van hun meerderen uit moeten voeren is het onvermijdelijk dat één van de twee zal overlijden. Benedict schiet zijn geliefde dood. Lila's dood is geënceneerd maar dat weet Benedict nog niet. Save the Cat vraagt hier om een moment dat echt aanvoelt als een symbolische dood, wat hier zowel letterlijk als figuurlijk het geval is.

Maar ja, het lijkt verloren, dat is het niet echt. Anders was het verhaal hier klaar vrij onbevredigend. Wat er werkelijk gebeurd in dit boek is de enscenering, ook al blijft dat voorlopig verborgen voor de lezer.

12. Dark Night of the Soul

De hoofdpersoon verwerkt het verlies, op zijn diepste, kwetsbaarste punt.

Benedict, alleen, geconfronteerd met wat zijn discipline hem heeft gekost. Dit komt overeen met de crisis uit de drie-aktenstructuur, maar Save the Cat plaatst er expliciet de nadruk op dat dit het meest kwetsbare, onopgesmukte moment van het hele boek moet zijn.

Als schrijver moet je weten wat Benedict op dit punt definitief loslaat van wie hij dacht te zijn. Of hij er ooit weer bovenop komt en hoe, dat vertel je hier nog niet.

AKTE 3 — DE ONTKNOPING (BEATS 13–15, ONGEVEER 85–100%)

13. Break into Three

Een nieuw inzicht geeft de hoofdpersoon de sleutel voor de laatste confrontatie.

Het weerzien in Wenen met alles zichtbaar wat ze hebben doorgemaakt. Zodra ze elkaar weer vertrouwen wordt de definitieve keuze gemaakt. Het inzicht is dat hun band, ondanks alles, iets is wat geen van beiden nog kan negeren. Ze moeten een manier vinden om uit de spionnenwereld te kunnen stappen. Daarvoor moeten ze nog wel even de grootste tegenstander overwinnen. Dit is de derde clue uit de drie-aktenstructuur.

Ga hier nog niet de actie in — dat is voorbehouden aan de finale.

14. Finale

De laatste, grote confrontatie waarin het centrale conflict wordt opgelost.

De reis door Oostenrijk en Zwitserland mondt uit in de definitieve keuze tussen spionage en elkaar en het verslaan van de tegenstander. Save the Cat splitst dit vaak verder op in kleinere stappen (het opnieuw bijeenbrengen van het team, de hoge toren, het uitvoeren van het plan). Dit model ging ooit uit van een heldenverhaal, maar dit mag je uiteraard veel breder zien. Zoek welke actie het beste bij de toon van jouw verhaal past — fysiek, emotioneel, of mentaal. In mijn verhaal is het zowel fysiek als emotioneel.

15. Final Image

Een slotbeeld dat het spiegelbeeld vormt van het openingsbeeld — de verandering zichtbaar gemaakt.

Vijf jaar later, Benedict en Lila in de Dordogne, los van de spionagewereld — geen waakzame blik meer, geen gecontroleerde positie in het café, maar rust. Precies het spiegelbeeld van het openingsbeeld.

Los van dit finale beeld, kan een einde verschillend zijn opgebouwd. Bij een open einde kan er na dit beeld nog meer volgen, maar dat is niet meer onderdeel van dit verhaal, hoogstens een belofte of juist een twijfeling.

02 Zoek je eigen voorbeeld

OEFFENING · 45–60 MINUTEN

De vijftien beats

Jouw oefening: benoem voor je eigen manuscript elk van de vijftien beats in één zin. Vind je voor een beat geen duidelijk moment, stel jezelf dan de kernvraag van deze bouwsteen: is dat een bewuste keuze, of een verhaalfunctie die je bent vergeten?

Controle vraag: liggen je beats ongeveer op de aangegeven percentages, of wijkt je verhaal daar bewust van af — en zo ja, waarom?

03 Zelfcontrole

- ☐ Kan ik voor mijn verhaal alle vijftien beats benoemen?
- ☐ Weet ik van elke beat op welk niveau hij zich afspeelt — een moment, een scène, of een groter gedeelte?
- ☐ Vormt mijn Final Image een herkenbaar spiegelbeeld van mijn Opening Image?
- ☐ Als ik van het model afwijk, snap ik dan ook wélke functie ik daarmee laat vallen — en heb ik daar een goede reden voor?

Dit onderdeel kun je uiteraard toepassen op elke verhaallijn die je zelf onderhanden neemt.

04 Samenvatting

Belangrijkste onderwerpen

De herkomst van Save the Cat en zijn relatie tot de drie-aktenstructuur; wat een beat is; de vijftien beats met hun functie, plek en voorbeeld.

Kernpunten

Save the Cat is de drie-aktenstructuur met meer detail — vijftien functionele momenten in plaats van acht. De beats verschillen in schaal: sommige zijn een moment, andere een scène, andere een heel gedeelte. Het model fungeert als diagnostisch hulpmiddel.

Conclusies en acties

Als je graag structuur gebruikt, kan je de beat sheet van dit model toepassen door alle vijftien beats voor je eigen verhaal te benoemen en in te passen in je eigen outline.

BRONVERMELDING

Blake Snyder, *Save the Cat! The Last Book on Screenwriting You'll Ever Need* (2005); Jessica Brody, *Save the Cat! Writes a Novel* (2018).

Aanvullende bronnen: Nadine van de Sande, Verhaalentaal-blog, "Save the cat – een prettig verhaalt tempo"; Savannah Gilbo, Fiction Writing Made Easy-podcast; diagram: Pandaqi Tutorials.

Toepassing: fragmenten uit *Het Algoritme van Verraad* (Jurjen Biesbroek, 2026).